

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ **È È** **κατά ΕΛΛΑΔΑΣ**

(Προσφυγή αριθ. 8725/08)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

1^η Απριλίου 2010

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση *È È κατά Ελλάδα*,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα, η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Nina Vajić, *πρόεδρος*,

Χρήστος Ροζάκης,

Anatoly Kovler,

Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens, *δικαστές*,

και André Wampach, *αναπληρωτής γραμματέας τμήματος*.

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 11 Μαρτίου 2010,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 8725/08) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από έναν υπήκοο του Κράτους αυτού, τον κύριο *È È* («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 6 Φεβρουαρίου 2008 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τους Ν. Αναγνωστόπουλο και Α. Ψύχα, δικηγόρους του συλλόγου της Αθήνας. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Γ. Κανελλόπουλο, σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και την κυρία Σ. Τρέκλη, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 2 Φεβρουαρίου 2009, η πρόεδρος του πρώτου τμήματος αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Σύμφωνα με το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, αποφασίσθηκε επιπλέον ότι το τμήμα θα αποφαινόταν ταυτόχρονα επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

4. Ο προσφεύγων έχει γεννηθεί το 1935 και κατοικεί στο Ηράκλειο Αττικής.
5. Μόνιμος στρατιωτικός στο επάγγελμα, κατέθεσε, στις 30 Δεκεμβρίου 1988, ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αγωγή αποζημίωσης με σκοπό να επιτύχει την καταβολή αποζημίωσης υπηρεσίας στην αλλοδαπή, ένα συμπλήρωμα μισθού που καταβάλλεται στους εν υπηρεσία αξιωματικούς.
6. Στις 21 Δεκεμβρίου 1989, το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών απέρριψε την αγωγή του (απόφαση αριθ. 16548/1989).
7. Στις 23 Μαρτίου 1990, ο προσφεύγων άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής.
8. Στις 23 Δεκεμβρίου 1991, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών εξαφάνισε την προσβληθείσα απόφαση και παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αφού διέταξε την κλήτευση του Υπουργού Αμύνης (απόφαση αριθ. 4753/1991).
9. Στις 28 Ιουνίου 1993, το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών απέρριψε εκ νέου την αγωγή του προσφεύγοντος (απόφαση αριθ. 5146/1993).
10. Στις 9 Νοεμβρίου 1993, ο προσφεύγων άσκησε έφεση κατά της απόφασης αριθ. 5146/1993.
11. Στις 9 Μαΐου 1996, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών επικύρωσε την απόφαση αριθ. 5146/1993 (απόφαση αριθ. 2184/1996).
12. Στις 8 Φεβρουαρίου 1997, ο προσφεύγων άσκησε αίτηση αναίρεσης.
13. Την 1^η Απριλίου 2002, το Συμβούλιο της Επικρατείας έκανε δεκτή την αίτηση του προσφεύγοντος, αναίρεσε την απόφαση αριθ. 2184/1996 και ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών (απόφαση αριθ. 997/2002).
14. Στις 10 Απριλίου 2003, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών εξαφάνισε την απόφαση αριθ. 5146/1993 του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή του προσφεύγοντος και του επιδίκασε το ποσό των δεκατριών χιλιάδων διακοσίων είκοσι έξι κυπριακών λιρών (περίπου 7.740 ευρώ) (απόφαση αριθ. 1605/2003).
15. Στις 26 Σεπτεμβρίου 2003, το Δημόσιο άσκησε αίτηση αναίρεσης.
16. Στις 15 Ιανουαρίου 2007, και κατόπιν πολλών αυτεπάγγελτων αναβολών, το Συμβούλιο της Επικρατείας, με προδικαστική απόφαση, ανέβαλε την εξέταση της υπόθεσης και διέταξε το Δημόσιο να προσκομίσει ένα έγγραφο που να διευκρινίζει το ποσό της διαφοράς (απόφαση αριθ. 167/2007).

17. Στις 18 Ιουνίου 2007, το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε την αίτηση αναίρεσης (απόφαση αριθ. 1782/2007).

18. Η απόφαση αυτή καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε στις 19 Οκτωβρίου 2007.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

19. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η διάρκεια της διαδικασίας παραγνώρισε την αρχή της «λογικής προθεσμίας» όπως την προβλέπει το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

20. Η Κυβέρνηση αντικρούει τη θέση αυτή. Επισημαίνει ότι η διαφορά δεν παρουσίαζε μείζον ενδιαφέρον για τον προσφεύγοντα. Προσθέτει ότι τα επιληφθέντα δικαστήρια αποφάνθηκαν εντός λογικών προθεσμιών.

21. Η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη άρχισε στις 30 Δεκεμβρίου 1988, με την κατάθεση της αγωγής ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, και περατώθηκε στις 19 Οκτωβρίου 2007, ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση αριθ. 1782/2007 του Συμβουλίου της Επικρατείας καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε. Διήρκεσε επομένως πάνω από δεκαοκτώ έτη για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

Επί του παραδεκτού

22. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Σημειώνει επιπλέον ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

23. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και εκείνης των αρμοδίων αρχών, καθώς και του αντικειμένου της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

24. Το Δικαστήριο έχει χειριστεί πολλές φορές υποθέσεις που εγείρουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα της προκείμενης υπόθεσης και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (βλέπε την πιο πάνω απόφαση *Frydlender*). Αφού εξέτασε όλα τα στοιχεία που του υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κανένα γεγονός ή επιχείρημα που να μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην παρούσα περίπτωση. Ειδικότερα, το Δικαστήριο δεν παραβλέπει τον μεγάλο αριθμό των επιληφθέντων εν προκειμένω δικαστηρίων. Επιβεβαιώνει ωστόσο ότι είναι ευθύνη των συμβαλλομένων Κρατών να οργανώσουν το δικαστικό σύστημά τους κατά τρόπο ώστε τα δικαστήριά τους να μπορούν να εξασφαλίσουν σε οποιονδήποτε το δικαίωμα να επιτύχει μία τελεσίδικη απόφαση επί των αμφισβητήσεων των σχετικών με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του αστικής φύσεως μέσα σε λογική προθεσμία (βλέπε *Comingersoll S.A. κατά Πορτογαλίας* [GC], αριθ. 35382/97, § 24, CEDH 2000-IV). Λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία του επί του ζητήματος αυτού, το Δικαστήριο εκτιμά ότι εν προκειμένω η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας ήταν υπερβολική και δε συνάδει με την απαίτηση της «λογικής προθεσμίας»

Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

25. Ο προσφεύγων παραπονείται επίσης για το γεγονός ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει δικαστήριο στο οποίο μπορεί κάποιος να απευθυνθεί για να παραπονεθεί για την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας. Επικαλείται το άρθρο 13 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη (...) Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίες παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των.»

26. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων μπορούσε να έχει στηριχθεί στο άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα το οποίο καθιερώνει την έννοια της ειδικής αδικοπραξίας δημοσίου δικαίου, θεσπίζοντας μία εξωσυμβατική ευθύνη του Δημοσίου. Σε κάθε περίπτωση, θεωρώντας ότι δεν υπήρξε εν προκειμένω υπέρβαση της λογικής προθεσμίας, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 13 δεν έχει εφαρμογή.

A. Επί του παραδεκτού

27. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει λοιπόν να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

28. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 13 εγγύεται μία πραγματική προσφυγή ενώπιον εθνικού δικαστηρίου που να επιτρέπει την προσφυγή κατά της παραβίασης της υποχρέωσης, η οποία επιβάλλεται από το άρθρο 6 § 1, να εκδικάζονται οι υποθέσεις μέσα σε λογική προθεσμία (βλέπε *Kudla κατά Πολωνίας* [GC], no. 30210/96, § 156, CEDH 2000-XI).

29. Εξάλλου, το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να διαπιστώσει ότι η ελληνική έννομη τάξη δεν προσφέρει στους ενδιαφερόμενους μία πραγματική προσφυγή με την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης που να τους επιτρέπει να προβάλουν τις αιτιάσεις τους κατά της διάρκειας μιας διαδικασίας (*Κόντη-Αρβανίτη κατά Ελλάδας*, no. 53401/99, §§ 29-30, 10 Απριλίου 2003 και *Αλεξίου κατά Ελλάδας*, αριθ. 26682/05, §§ 19 και 22, 6 Δεκεμβρίου 2007). Το Δικαστήριο δεν διακρίνει εν προκειμένω κανένα λόγο για να παρακάμψει την νομολογία αυτή, πολύ περισσότερο

αφού η Κυβέρνηση δεν βεβαιώνει ότι η ελληνική έννομη τάξη έχει αποκτήσει εν τω μεταξύ μία τέτοια προσφυγή.

30. Συνεπώς, το Δικαστήριο εκτιμά ότι εν προκειμένω υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης λόγω της απουσίας στο εθνικό δίκαιο μιας προσφυγής που θα επέτρεπε στον προσφεύγοντα να επιτύχει την κύρωση της παραβίασης του δικαιώματός του να δικαστεί η υπόθεσή του μέσα σε λογική προθεσμία, με την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

31. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

32. Ο προσφεύγων αξιώνει 40.000 ευρώ για την ηθική βλάβη που υποστηρίζει ότι υπέστη.

33. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, λαμβανομένου υπόψη του οικονομικού αντικειμένου της διαφοράς, το αίτημα αυτό είναι υπερβολικό. Επαφίεται στην κρίση του Δικαστηρίου.

34. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων υπέστη μία βέβαιη ηθική βλάβη την οποία δεν αποζημιώνει επαρκώς η διαπίστωση της παραβίασης της Σύμβασης. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, του επιδικάζει 24.000 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

35. Ο προσφεύγων ζητεί ομοίως 4.000 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Αξιώνει, επιπλέον, 3.000 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε

ενώπιον του Δικαστηρίου. Υποβάλει ως προς τούτο ένα τιμολόγιο ποσού 2.728,80 ευρώ.

36. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων δεν έχουν αιτιώδη συνάφεια με τη διάρκεια της επίδικης διαδικασίας και δεν αιτιολογούνται στο σύνολό τους. Καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει αυτό το αίτημα. Σε ό,τι αφορά τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το ποσό των 1.500 ευρώ θα ήταν εύλογο.

37. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη της πραγματικότητας, της αναγκαιότητάς τους και, επιπλέον, του εύλογου χαρακτήρα του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* [GC], no. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI). Προκειμένου περί των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης στα οποία υποβλήθηκε ο προσφεύγων στην Ελλάδα, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι η διάρκεια μιας διαδικασίας μπορούσε να επιφέρει μία αύξηση των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης του προσφεύγοντος ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και ότι πρέπει επομένως τούτο να ληφθεί υπόψη (βλέπε *Τσιλήρα κατά Ελλάδας*, αριθ. 44035/05, § 33, 22 Μαΐου 2008). Το Δικαστήριο σημειώνει εν τούτοις ότι τα αιτούμενα εν προκειμένω έξοδα δεν γεννήθηκαν από τη διάρκεια της διαδικασίας, αλλά είναι έξοδα στα οποία φυσιολογικά υποβάλλεται κανείς μέσα στα πλαίσια της επίδικης διαδικασίας. Πρέπει επομένως να απορριφθεί το αίτημα αυτό. Επιπλέον, σε ό,τι αφορά τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ο προσφεύγων για τις ανάγκες εκπροσώπησής του ενώπιον του, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να του επιδικάσει το ποσό των 1.500 ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλει αυτός ως φόρο.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

38. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.
2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.
3. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης.
4. *Αποφαίνεται*
 - α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 24.000 (είκοσι τέσσερις χιλιάδες) ευρώ για ηθική βλάβη και 1.500 (χίλια πεντακόσια) ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλει αυτός ως φόρο,
 - β) ότι, από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξηθούν με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.
5. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως την 1^η Απριλίου 2010 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

André Wampach

Αναπληρωτής Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 4 Μαΐου 2010

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετροτσόπουλος

